

שמחת תורה

מועדי תשרי תהליך ששיאו "הסעודה הקטנה" של שמע"צ*

כיצד בונים סוכה? - לוקחים את התקיעות של ראש השנה ואת העבודה של יום הכפורים, ובהם בונים את הסוכה.

"אורו" של ראש השנה ו"ישעו" של יום הכפורים (על פי ויקרא רבה כא.ד) הם המהוים את שמחת הסוכות...

אדם מישראל מקבל שפע קודש בימי התשובה, ובכדי שהשפע יתקיים אצלו, באה שמחת סוכות להפוך את הארעי לקבע - "כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה .. עדיין עושין אותה בשמחה" (שבת קל.א).

"ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" (ישעיה יב.ג) - עשרת ימי תשובה הם מעיני הישועה, והששון והשמחה על שזכינו ללכת באור ד' בראש השנה¹, ולהטהר לפני ד' ביום הכפורים². שמחה זו עצמה היא המאפשרת את השאיבה מן המעינות הברוכים האלה, להשקות אדם רב. ובשמיני עצרת - אין יוצאין מן הסוכה וחוזרים לבית, אלא מכניסין את הסוכה הביתה... "עצרת תהיה לכם" (במדבר כט.לה) - תעצרו אצלכם את ה"לכם" שהפך כולו להיות לד'.

מצוות מעשיות הן בבחינת יחסים רשמיים בין ישראל לקוב"ה. לעומת זה ה"קשה עלי פרידתכם" של שמיני עצרת, ללא כל מצוות מעשיות, זהו ביטוי ליחסי החיבה הפנימית. הסעודה הקטנה (סוכה נה.ב) - זהו ה"קומזיץ" של קוב"ה עם כנסת ישראל... ודוקא סעודה קטנה זו היא מקור שמחה עצומה - "ישמח ישראל בעשיו בני ציון יגילו במלכם" (תהלים קמט, ב). "והיית אך שמח" (דברים טז, טו) - 'אך' למעט - לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה" (פסחים עא.א) - מהמעוט עצמו נובע רבוי של שמחה...

* זברים בשמחת בית השואבה תשי"ב.

1 כנאמר "אשרי העם יודעי תרועה - ד' באור פניך יהלכון" (תהלים פט.טז).

2 כנאמר: "כי ביום הזה יכפר עליכם וכו' לפני ד' תטהרו" (ויקרא טז.ל).

ההקפות בשמיני עצרת - על שאנו הופכים לבני מלכים

“ביום השמיני עצרת תהיה לכם” (במדבר כט.לה) - עצרת לשון מלכות, מלשון “זה יעצר בעמי” (שמואל א ט.ז). לאחר שהמלכתם עליכם את הקבייה **בראש השנה**, והדבר קיבל תקפו **ביום הכפורים**, ונתקבל בשמחה **בחג הסוכות**, הפכתם אתם לבני מלכים. “ירא את די בני ומלך” (משלי כד.כא) - על ידי יראת ד', בני, תהיה מלך (מדרש רבה), מעתה עצרת - מלכותיות - תהיה לכם.

אלא שעל אותה מידה, שעיקרה בלב, אין לערוך חגיגה גדולה, רעשנית, הצניעות יפה לה. ולכן אומר הקבייה “עשו עמי **סעודה קטנה**” (סוכה נה.ב), אינטימית, והיא המציינת את סיכום המאורע. זהו ביחס לאדם עצמו, אולם במה שנוגע לאחרים, במה שנוגע לכלל, **להיקף**, שגם הם הגיעו לדרגת מלכות - “כל ישראל בני מלכים הם” (שבת פ"ד ח"ד) - כאן ודאי שמותר וחובה לשמוח בקול אדיר וחזק, במלוא הפומביות. וזהו עניינן של **ההקפות** - בהיקף הכללי פורצת שמחה מעבר לכל המחיצות.

הקשר בין שמחת התורה לאזכרת הנשמות - "חיי עולם"

"מנהג ישראל תורה" (שלחן ערוך יורה דעה שער ד בהג"ה גדולה). מנהגי ישראל מתבססים על יסודות עמוקים של הלכה ו"רוח ישראל סבא". חג הסוכות מסתיים בשמיני עצרת. שמיני עצרת ושמחת תורה מופיעים אצלנו כשני דברים, שבעיני המתבונן ב"עין זרה" הם מנוגדים, וזר לא יבין זאת. מצד אחד שמחה גדולה: שירה, זמרה, ריקודים. ונהגו קהילות ישראל להדר בשמחה זו בצורה מרוממת מאוד, ובפרט בישיבות. והנה - רק החזירו את ספרי התורה, וכמה ספרי תורה נשארים עדיין בחוץ, ואז - הזכרת נשמות: שקט, ריכוז, התיחדות עם הנפטרים. שני דברים כל כך מנוגדים: שמחה גדולה ואזכרת נשמות.

ואמנם - אין זה אזכרת גופות, אלא אזכרת נשמות. זה גופא מקור של היכולת לשמחה ולרקודים, כי השמחה האמיתית יסודה בנשמה. לגוף אין סיבות מספיקות כדי לשמוח, "כי עפר אתה ואל עפר תשוב" (בראשית ג'ט). אך כשיש חיי נשמה, פנימיים יותר, כשהרוח הפנימית מרוממת את האדם, גבוה מעל הגוף - "אלהי, נשמה שנתת בי, טהורה היא", ואחר כך "אתה עתיד... ולהחזירה בי לעתיד לבא" (ברכות ט.ב), כל הגישה לעולם היא שונה.

התורה האלקית מאחדת גוף ונשמה. כולנו יום יום מזכירים ומסבירים מהי מהות החיים שלנו. בתוך התפילה "ובא לציון" או אומרים: "וחיי עולם נטע בתוכנו". הפיסקה הזאת לקוחה מברכות התורה - ברכה שאומרים אחרי העליה לתורה. "חיי עולם" זה לא "חיי שעה" (עין שבת ז.ג.ב), זאת היא הנקודה שיסודה בנצח, זה הקשר בין העולם הקטן המוגבל שלנו עם עולם עליון, שמְלֵקָה אותנו ונותן לנו כוח. העולם של הענין האלקי - "כנפי שכינה", "מעלות קדושים וטהורים כזוהר הרקיע מזהירים" (מתוך תפילת "אל מלא חמיים"), זה הקשר בין עולם וחיי עולם. וכך אנו מזכירים נשמות, נאחזים בהם, נשמות שבתוך הגוף ושמחוץ לגוף מתאחדות יחד. לכן בכל מקום תורה, זה המקום שבה יכולה להיות שעה של התיחדות, חיי שעה וחיי עולם צמודים יחד. כשישנה ההתיחדות עם הנשמות במקום תורה - זה לא רק שעת התיחדות אלא גם שעת נחמה, הקשר של אבות ובנים נמשך הלאה.

עברנו מפרשת נח לפרשת לך לך, מנח לאברהם אבינו. אנתנו באמצע. לפני המבול היו לנח שלשה בנים, אחרי המבול כולם נחשבים כבני נח. בתקופה מסויימת גם אנו נחשבו כבני נח עד מתן תורה. אם כן, מדוע אף אחד לא קורא את נח בשם "נח אבינו", כמו "אברהם אבינו", "יצחק אבינו", "יעקב אבינו"? - ובגמרא בברכות (ס.ב) נאמר: "אין קורין אבות אלא לשלשה"!

לנח אף אחד לא קורא בשם "אבי", כי הוא לא התפלל עבור דורו ולא הצליח להציל אותו. ואמר מישהו גדול: אילו הצליח נח להדריך אדם אחד, גם הוא היה נכלל בגדר "אבי". - ולעומתו אברהם - עליו ועל שרה נאמר "וזאת הנפש אשר עשו בחרן" (בראשית י.ה), עוד לפני שהיה אב, עוד לפני

* דברים שנאמרו באזכרה לנופלים. י' בחשוון, יום יסוד הישיבה.

שנולד יצחק. וכן נאמר על אברהם שחינך והדריך ודאג למשפחתו: "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו... לעשות צדקה ומשפט" (שם יח.יט).

מכאן למדו הורים לחנך לתורה, ואם זכו לבן יש האומרים: זה ה"קדיש" שלי. ביום האחרון מצמידים את הבן ל"חיי עולם נטע בתוכנו", חיי עולם התורה שמקשרים את העולם הזה עם חיי עולם הנשמות.

כך זה בחיים הנורמליים של זקנה ושיבה, כאשר הבן אומר "קדיש". על אחת כמה וכמה יש להרגיש את זה בשעה שאב אומר "קדיש" על בנו. שם ודאי מרגישים את "חיי עולם נטע בתוכנו", שזה נותן כוח לחיות ולהמשיך את החיים הרוחניים של תורה ומצוות, של "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" (זברים זג.ז) - מורשה מדור לדור. על אחת כמה וכמה כשמדובר על בנים שנפלו במלחמת מצוה של עם ישראל, כשכל אחד הקריב עצמו למען כולנו.

אבות ואמהות יקרים, אתם נושאים יום את הכאב הזה, הצער הזה. יסוד הנחמה הוא ב"חיי עולם נטע בתוכנו". יסוד הנחמה היא ההתכנסות במקום תורה, שכאן נוער לומד תורה, ממשיך בעוז, בעוצמה וברעננות בכל המשימות, , אם בחג השבועות שכל הישיבה נמצאת כאן במקום ולומדים יחד בצוותא כל הלילה, אם ביום כיפור, כשבשעת הזכרת נשמות קוראים את הרשימה הארוכה המודפסת, ששם מצויינים שמות התלמידים שנפלו, והתנאים שבהם נפלו. **התלמידים מאזינים ושומעים ברטט קודש, וכל אחד שומע את המסר: עליך להמשיך לבנות ולחזק את בנין התורה בארץ ישראל.**

אנו מתפללים שנוכל כולנו להמשיך כעם אלקי אברהם, אלקי יצחק ואלקי יעקב, שהביאנו עד הלום, שנזכה להביא אותם להר מרום הרים, לארץ ישראל השלימה, עד ש"מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים" (ישעיה ב.ג).